

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника
Юридичний інститут

Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції,

присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Правова політика
Української держави

Том 1

19-20 лютого 2010 року

Івано-Франківськ

Редакційна колегія: **В.А.Васильєва** — директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;
П.Л.Фріс — Заслужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права;
Н.Р.Кобецька — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

П168 Правова політика Української держави [текст] : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Том 1. / 19-20 лютого 2010 року – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – 342 с.

У збірник включені статті і тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, яка відбулася 19-20 лютого 2010 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Висвітлюються результати наукових досліджень проблем правового становища особи, конституційного ладу, адміністративних та фінансових правовідносин, правового регулювання майнових, особистих немайнових та підприємницьких відносин, трудового права та права соціального забезпечення, прав людини на безпечне екологічне середовище, реформування земельних правовідносин, боротьби зі злочинністю, процесуальних гарантій прав та законних інтересів особи у кримінальному та цивільному судочинстві, а також інші аспекти правової політики Української держави.

Теоретичні положення і практичні рекомендації учасників конференції щодо удосконалення різних галузей права та юридичних наук стають вагомим кроком на шляху розвитку правової думки та законодавчого процесу.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних інститутів та факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

ББК 67.9(4Укр)

Зміст

Пленарне засідання	8
Віленчук П.Д. <i>Міжнародна високотехнологічна кіберзлочинність: поняття, сутність, шляхи подолання</i>	9
Васильєва В.А. <i>Проблеми правового регулювання договорів про надання посередницьких послуг</i>	12
Гришук В.К. <i>Предмет і методи українського об'єктивного кримінального права</i>	17
Гурджи Ю.А. <i>Уголовно-процесуальне право в інформаційном обществе: основные черты политико-правового дискурса</i>	22
Дудоров О.О. <i>Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення: за і проти</i>	24
Єрмоленко В. М. <i>Державна аграрна політика: поняття і принципи</i>	28
Костенко О.М. <i>Модернізація протидії корупційній злочинності у світлі концепція «активної юстиції»</i>	32
Костицький М.В. <i>Філософські проблеми правової політики</i>	36
Ляхова С.Я. <i>Природні права людини як основа Конституції України</i>	40
Нагорняк М.М. <i>Т.Г.Масарик про право як соціальний вектор взаємовідносин суспільства і держави</i>	44
Погрібний О.О. <i>Державна аграрна політика України та її правове забезпечення</i>	48
Сворак С.Д. <i>О.Малиновський про загальнолюдські принципи кримінально-правової політики</i>	49
Статівка А.М. <i>Від пріоритетності й протекціонізму сільського господарства до його сталого розвитку: правові питання</i>	53
Уркевич В.Ю. <i>Про правопосвідчувальні документи на земельну ділянку</i>	55
Фріс П.Л. <i>Правова політика як елемент державної політики України</i>	57
Шпшка Р.В. <i>Шляхи розвитку цивільного законодавства та науки цивільного права</i>	63
Bednarski L. <i>Dojrzałość rzetelności oglądzin miejsca zdarzenia - poparta kazuistyką</i>	68
Секція 1. Філософські, історичні, теоретичні та психолого-правові аспекти правової політики	73
Андріюк В.В. <i>Правова політика як об'єкт юридичного прогнозування</i>	74
Наум М.Ю. <i>Правова політика в контексті верховенства права</i>	77
Присташ Л.Т. <i>Роль О.Безбородька у збереженні правової системи України</i>	80
Бойчук А.Ю. <i>Становлення адвокатури на західноукраїнських землях в кінці XIX на початку XX століття</i>	83
Воргун М.І. <i>Актуальні питання досліджень становлення і розвитку інституту прокуратури в Україні</i>	86

Мамонтов І.О. Актуальні питання дослідження правових проблем боротьби ООН і УПА в політиці Української держави	88
Мелех Л.В. Співвідношення понять "законності" і "правозаконності": теоретико-правовий аспект	90
Питльована В.П. Застосування джерел австрійського права у Галичині (1772-1848 рр.)	91
Савецьук Н.М. Основоположні засади правової політики в державно-правовій думці М.Драгоманова	95
Торончук І.Ж. Деякі питання історії інституту суду присяжних на Буковині у складі Румунії (1918-1938 рр.)	99
Шевчук Л.С. Правові аспекти законотворчості доби Директорії: історія і сучасність	102
Яворська І. Становлення та розвиток ідей міжнародної судової правотворчості	103

Секція 2. Цивільно-правова та господарсько-правова політика 110

Амеліна А. С., Калитка А. В. Проблема визначення об'єктів цивільних правовідносин	111
Банасевич І.І. Організаційно-правові передумови договору будівельного підряду	113
Гриняк А. Б. Окремі питання розподілу ризиків випадкової загибелі предмета підряду або неможливості закінчення роботи за договором підряду	115
Давидова Н. О. Житло і місце проживання: єдність і диференціація	118
Духневич А. В. Основні напрямки протидії рейдерству в Україні	122
Зеліско А. В. Правовий статус засновників наукового парку	125
Кушакова-Костицька Н. В. Інформаційна політика в Україні: проблеми та перспективи розвитку	127
Логвінова М. В. Про фізичну нездатність бути усиновлювачем у контексті статті 212 Сімейного кодексу України	130
Мироненко І.В. Моральні засади суспільства як критерій правомірності дій особи	134
Олійник О. С. До питання регулювання відносин власності подружжя у праві США	136
Онницьук С. В. Державна політика адаптації та працевлаштування звільнених працівників органів внутрішніх справ у сфері підприємництва	139
Романко С. М. Актуальні питання споживчої політики України	141
Смолин Г. В. До питання державного регулювання і дерегулювання господарської діяльності	143
Федюк Л.В. Особисті немайнові права в цивільних кодексах СНД	146
Белкін М. Л. Концепція природного права як обґрунтування необхідності застосування прецедентного права Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ)	149
Бондаренко І.О. Перспективні напрямки правової політики у сфері управління комунальним майном	150
Височан В. М. Послуга, як правова категорія	154
Гейнц Р.М. Правові аспекти розмежування постачання ресурсів через приєднану мережу і комунальних послуг	158
Дробот Ж. А. Матеріальне забезпечення непрацездатних до встановлення факту безвісної відсутності та оголошення годувальника померлим	162

Друк В. Еволюція туристичної подорожі, як одна з важливих передумов розвитку договору про надання туристичних послуг	165
Зозуляк О.І. Цивільна правосуб'єктність як елемент механізму регулювання договірних відносин за участі юридичних осіб	167
Іванченко О.П. До питання про відкладення та оголошення перерви у попередньому судовому засіданні у цивільному процесі України	171
Ковалишин О. Р. Перспективи застосування інституту групового позову в корпоративних спорах	174
Кузьмич О. Я. Договір банківського вкладу (депозиту) на користь третьої особи	177
Кукшинова О. О. Інформація як категорія інформаційних правовідносин	180
Куркова К. М. Проблемні питання адміністративно-правового захисту результатів інтелектуальної діяльності в Україні	183
Оприсяко М. В. Система договорів про відчуження корпоративних прав	184
Панченко В. В. Статут - основний локальний нормативний акт сільськогосподарського виробничого кооперативу	187
Пілат Є. Г. Об'єкт інформаційних правовідносин як критерій їх відмежування від інших видів суспільних відносин	189
Піцик Х. З. Відмова від спадщини як одне із прав спадкоємців при спадкуванні за законом	191
Стефанів Т. В. Окремі аспекти банкрутства суб'єктів природних монополій паливно-енергетичного комплексу	193
Фігель А. А. Самозахист житлових прав фізичних осіб	196
Юркович Ю. М. Правове регулювання виділу юридичних осіб	200

Секція 3. Правова політика України у сферах регулювання екологічних, земельних та трудових відносин 203

Багай Н. О. До поняття системи аграрного законодавства України	204
Бусуйок Д. В. До питання про перелік документів, що засвідчують прирівняну експерту кваліфікації з оцінки земель	206
Вівчаренко О.А. Правова охорона земель автомобільного транспорту	209
Гавецька-Колотилло Я. З. Законодавчі новели у цільовому використанні земельних ділянок	213
Гафурова О. В. Державна аграрна політика: проблеми розвитку соціальної сфери села	215
Грищан О. А. Окремі аспекти правового регулювання відносин власності на надра у Російській Імперії	217
Льків Н. В., Панасюк О. Т. Проблеми реалізації емфітевзису в Україні	220
Кірін Р. С. Проблеми об'єктного кола вірничих правовідносин	221
Кобецька Н. Р. Комплексний підхід при укладенні договорів оренди природних ресурсів	224
Коваленко Т. О. Юридичні провали та ефективність правового регулювання земельних відносин	226
Костяшкін І.О. Проблеми законодавчого регулювання реалізації колективної власності на землю в Україні	228
Краснова М. В. Кодифікація екологічного законодавства у контексті сталого розвитку як основи сучасної національної екологічної політики України	230
Кулинич П. Ф. Земельно-правова політика України в ХХІ столітті: проблеми та шляхи вдосконалення	235
Лаврів О.Я. Юридичні факти як підстава виникнення трудових відносин 238	

забезпечити впровадження соціальних стандартів і нормативів у сільській місцевості, розробити форми паспорта соціального розвитку сільських територій та методику його заповнення, провести паспортизацію сільських населених пунктів (Р.І Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. N 1158). Проте, ці заходи також залишилися на папері.

Комплексний розвиток сільських територій є неможливим без забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села. Але, як неодноразово зазначалось, практично припинилось фінансування за рахунок бюджетних коштів соціальної інфраструктури села й відшкодування суб'єктам господарювання витрат на її розвиток (преамбула Державної програми розвитку соціальної сфери села на період до 2005 року, затвердженої Указом Президента України від 15 липня 2002 року № 640)

На сьогоднішній день, Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року, з метою розвитку соціальної сфери села та сільських територій, встановлено надання державної підтримки за 14 напрямками. А для їх фінансового забезпечення в Державному бюджеті України на 2009 рік було передбачено виділення коштів лише на «Державну підтримку Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос» на організацію та проведення роботи з розвитку фізичної культури і спорту серед сільського населення» (2801500) в обсязі 9773,3 тисяч гривень; «Державну підтримку сільськогосподарської дорадчої служби» (2801270) в обсязі 1050 тисяч гривень; «Реформування та розвиток комунального господарства у сільській місцевості» (2801300) в обсязі 40900 тисяч гривень; «Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників» (2801160) в обсязі 75000 тисяч гривень (Додаток № 3 до Закону України від 26 грудня 2008 р. «Про Державний бюджет України на 2009 рік»). Тобто, основна частина заходів, які необхідно здійснити у зазначеній сфері, продовжують носити декларативний характер, оскільки не мають фінансової підтримки з боку держави.

Крім того, як слушно зазначається у науковій літературі, із набуттям Україною членства у Світовій організації торгівлі, у механізмі здійснення державної підтримки поступово буде проглядатися перехід від бюджетного фінансування, дотацій і компенсацій до розширення різних форм кредитування і здійснення заходів державної підтримки на конкурсних засадах [3, с. 112]. Але, що стосується розвитку соціальної інфраструктури села, в тому числі: будівництва мереж забезпечення електроенергією, доріг та інших транспортних споруд, ринкових та портових споруд, потужностей для водозабезпечення, гребель та дренажних систем, а також робіт, пов'язаних з програмами охорони навколишнього середовища (Додаток 2 Угоди про сільське господарство, прийнятої 15 квітня 1994 року), то ці заходи входять до так званої «зеленої скриньки» і не підлягають скороченню, а держава, яка є членом Світової організації торгівлі, має право фінансувати в їх у будь-якому обсязі. Хоча, кошти для вказаних цілей можуть надаватися лише за певних умов. По-перше, фінансується лише проведення капітальних робіт, а не субсидування будівництва споруд на сільськогосподарських підприємствах (виняток є будівництво об'єктів інфраструктури загального користування). По-друге, ці кошти не повинні надаватися на субсидування придбання сировинних матеріалів та

поточні витрати або на фінансування пільгових розцінок для користувачів вищезазначених послуг. На наш погляд, встановлення будь-яких обмежень щодо напрямів державної підтримки розвитку соціальної інфраструктури села, на сучасному етапі, є недоцільними.

Таким чином, з метою підвищення ефективності державної аграрної політики у сфері соціального розвитку села, враховуючи досвід європейських країн, розробити правовий механізм адресної підтримки сільських громад (особливо тих, що знаходяться на депресивних територіях). Крім того, пріоритетним напрямом державної підтримки має залишатись державне фінансування соціальної сфери села та створення умов для стимулювання суб'єктів господарювання до участі у будівництві об'єктів соціальної інфраструктури, з обов'язковим застосуванням новітніх технологій.

1. Шмідт Р. Про соціальний розвиток сільських територій у віснику «Дорада». – 2008. – № 9.
2. Довгань В. М. Право Світової організації торгівлі. Вступ України до СОТ. – К.: КНТ, 2009. – 448с.
3. Козырь М. И. Аграрное право России: состояние, проблемы и тенденции развития. – 2-е издание, переработанное и дополненное. – М.: Издательство «Норма», 2008. – 336с.

Грицан О. А.

доцент кафедри господарського та екологічного права
Прикарпатського юридичного інституту ЛьвівДУВС, к.ю.н.

Окремі аспекти правового регулювання відносин власності на надра у Російській Імперії

Формування сучасного законодавства України про надра історично відбувалося під впливом тих держав, до складу яких входила її територія. Особливу роль у процесі такого формування відіграло гірниче законодавство Російської Імперії. З огляду на значний інтерес суспільства до питань, пов'язаних із реалізацією українським народом права власності на надра, дослідження історичного розвитку інституту права власності на надра Російської Імперії видається доволі актуальним.

Із розмежуванням суб'єктивних прав власності на корисні копалини та землю, у надрах якої вони залягають, традиційно пов'язують зародження гірничого права. Впродовж тривалого часу у більшості держав землевласник міг самостійно видобувати корисні копалини, що знаходилися в просторових межах його земельної ділянки та розпоряджатися ними на власний розсуд. Таке положення було закріплено, зокрема, у римському праві [1]. Проте вже на початку минулого тисячоліття практично у всіх країнах Західної Європи, зокрема у Німеччині (1158 р.), Франції (1262 р.) та Англії (1262 р.) запроваджувався принцип гірничої регалії [2, с. 11], відповідно до якого корисні копалини у межах території держави оголошувалися об'єктом державної власності. З часом на зміну принципу гірничої регалії або поряд з ним почав діяти принцип гірничої свободи.

На території Російської Імперії зазначені принципи було встановлено Імператорським Указом Петра I від 10 грудня 1719 року «Про створення Берг-Колегії для ведення нею справ про руди та мінерали». Зазначеним документом закладалися керівні положення гірничого права щодо участі держави у врегулюванні гірничих відносин. У книзі А.Е. Яновського, виданій в Санкт-Петербурзі в 1900 році, знаходимо таке трактування: «Під гірничою регалією розуміють принцип, в силу якого надра визнаються власністю казни. Під гірничою свободою розуміють такий порядок речей, при якому будь-кому надається право здійснювати пошуки і розвідку руд на чужій землі без згоди на це вотчинника, за умови попереднього про це повідомлення відповідним властям» [3, с. 7]. На основі принципу гірничої регалії здійснювалося розмежування права власності на корисні копалини та на землі: у якій би формі власності не знаходилися останні, наявні у них руди вважалися державною власністю. Принцип гірничої свободи був похідним та продовжував принцип гірничої регалії: якщо землевласник не здійснював видобуток наявних на своїх землях руд самостійно, держава могла надати це право будь-якій іншій особі навіть без його згоди. Для будівництва рудовидобувного заводу (на той час це був єдиний законодавчо визнаний різновид надкористування) необхідним було одержання дозволу від держави як власника надр. Окрім цього, за видобування руд користувач, навіть якщо він здійснював цю діяльність у межах власної земельної ділянки, сплачував у державну казну десятку частину від свого прибутку [4, с. 223].

Варто згадати, що першою пам'яткою права України, в якій згадується гірничі регалія, вважаються «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743) - кодифікований акт, на основі якого відносини в Україні та Росії повинні були регулюватися на загальнодержавних засадах. В «Правах...», зокрема, зазначалося: «... знайдені руди, мінерали, різні барвні речі, мають бути взяті на «монарха» [5, с. 46].

Однак вже у 1782 році Маніфестом Катерини II принципи гірничої регалії та гірничої свободи було скасовано. Надалі пошуки руд і організація заводів для їх розробки дозволялося лише на власних землях, або з дозволу землевласника. Як зазначалося з цього приводу ще у дореволюційній літературі, «такий захід, навіяний фізіократичними ідеями, сильно затримав розвиток російської гірничої промисловості» [6, с. 97]. Фактично це означало, що право власності на надра та їх ресурси знову зливалось у єдиний моноліт із правом власності на поверхню землі, у просторових межах якої вони знаходилися.

Маніфест Катерини II справив фундаментальний вплив на подальший розвиток гірничого законодавства Російської Імперії. Гірничим положенням 1806 року було тільки частково відновлено принцип гірничої свободи, оскільки приватним особам надавалося вільне право здійснювати пошуки корисних копалин та будувати гірничі заводи лише на казенних землях. Це ж положення стало основою Гірничого уставу, прийнятого у 1832 році із наступними його редакціями у 1842 р., 1857 р. та 1893 році.

Гірничий промисел розглядався як діяльність щодо пошуку, видобування, плавлення, виварювання і обробки мінеральних природних утворень на поверхні або у надрах землі. Гірничі промисли та заводи поділялися законодавством на казенні і приватні. В свою чергу приватні

поділялися на такі, що одержували допомогу від казни (посесійні) та ті, що були організовані без державної допомоги (володільницькі) [7].

Відповідно до розділу II Зводу уставов та уставів гірничих 1893 року [8], нерухожим майном, яке входило до складу приватного рудовидобувного заводу, як і самим заводом, власник міг розпоряджатися на власний розсуд. Право приватної власності поширювалося не лише на поверхню землі, але й на її надра, в тому числі і на всі мінерали та метали, які в них містилися. У зв'язку з цим кожному землевласнику дозволялось «шукати, копати, плавити і чистити метали, тобто золото, срібло, мідь, олово, свинець, залізо, а також мінерали і каміння, в тому числі – дорогоцінні, і все це обробляти на власний розсуд». Кожен землевласник міг на основі договору надати іншій особі право здійснювати пошук руд на землях, які йому належать, і для їх переробки відкривати заводи. Також володільцеві надавалося суверенне право приймати рішення щодо доцільності або недоречності видобування корисних копалин на землях, що перебували у його власності.

Положення, закріплені Гірничим уставом 1893 року, з певними доповненнями діяли аж до Жовтневої революції, у результаті якої законодавство Російської Імперії було скасовано, а надра встановлювалися монополю на державна власність.

1. Черепакін В. В. Первоначальные способы приобретения собственности по действующему праву [Электронный ресурс] / В. В. Черепакін // Ученые записки Государственного Саратовского университета им. Н. Г. Чернышевского. – Саратов, 1924. – Т. II. Вып. 4. – С. 3-31 // Режим доступа:
2. http://civil.consultant.ru/elib/books/22/page_5.html
3. Козьяков І. М. Забезпечення прокурором законності надкористування (теорія та практика прокурорського нагляду): Навчальний посібник / Козьяков І. М., Корнякова Т. В., Серета Г. П.; за ред. Т. В. Корнякової. – К., Х.: Вид-во "Харків юридичний", 2006. – 424 с.
4. Яновський А. Е. Основныя начала горнаго законодательства і пересмотръ его в Россіи / Яновський А. Е. – Санкт-Петербургъ, 1900. – 162 с.
5. Хрестоматія по истории России с древнейших времен до наших дней: Учеб. пособие / [А. С. Орлова, В. А. Георгиев, Н. Г. Георгиева, Т. А. Сивохина]. – М.: Проспект, 1999. – 588 с.
6. Правові основи майнових і земельних відносин: навч. посіб. / [Єрмоленко В. М., Гафурова О. В., Гласова О. В. та ін.]; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2006. – 384 с.
7. Иловайский С. И. Учебникъ финансоваго права: [4-е издание] / Иловайский С. И. – Одесса, 1904 г. – 383 с.
8. Свод Законовъ Россійской Имперіи. – СПб. Т. 7: Уставы монетный, горный и о соли: Уставъ монетный; Сводъ учреждений и уставовъ горныхъ; Сводъ уставовъ о соли. – СПб., 1857.
9. Свод Законовъ Россійской Имперіи (неофициальное издание). – СПб. Т. 7: Уставъ монетный; Сводъ учреждений и уставовъ горныхъ. – СПб., 1912.